Број 179. У Новом Саду, суботу 30. јула 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом и свецом и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јок. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

У ствари шајкашких ритова.

Пишу нам из Шајкашке: Познати Ђођа Шикопарија, који је себе натурио Шајкашима, да им рит на главе подели, те почешће у ту цел купио по народу новаца, издао је проглас Шајкашима, да ће његов одбор који ради те цели постоји, на рачун душа пописаних у год. 1867. као власника ритова, ритове у свој посед и руковање 15. августа о г. у руке узети, услед чега је отказао тај Шикопаријин одбор и општинама а и ритском одбору даљу управу ритова.

Шајкаши, памет у главу, недајте се завести Шикопаријиним једностраним писањем и наговарањем, које само води побуни међу народом; није то пут, којим се цел постизава, а и неће се постићи, ако будете Шикопарију послушали. Силом, преким путем и насиљем покваришете само ту своју праведну ствар и у недоглед отећи. Та једва чека ритска управа у Тителу, да се тим путем против власти отпор пријави, па да сама она без одбора, који би могао разрешен бити, неограничено и даље рукује.

Окајте се Шакаши свака отпора, већ прихватите закључке Чуружана и Госпођинчана, мудро и паметно поступајте. Пре свега тражите разрешење ритске управе и предају ритова општинама дотле, док парница о подели на главе не буде докончана, па тек онда можете с правом о власништву ритова решавати, никако пак још сада, када је ствар поделе под парницом. —

Не радите ништа против закона! Не можете ви рит делити, док се ствар не сврши парницом, већ слошки све општине у споразуму порадите, да се ритска управа разреши а чим је то учињено, први део питања је решен.

Стари Шајкаш.

Русија на Балкану.

Београд 24. јула.

Има већ неколико година, како у независној руској штампи стално говоре о погрешној и убитачној политици Русије. Та је политика свакојака, само није ни најмање словенска. За две стотине година Русија се не може похвалити ни једним великим успехом у својој балканској политици.

Руска дипломација, која стотине хиљада војника шаље у погибију на мандурске рудине, дигла је руке од балканских сродних јој страна и истакла девизу: не мешати се у балканске ствари. Па је потписала чак и уговор у том правцу. Очевидно је да се тога уговора придржава званична Русија и ако се народ њен не слаже већ само с тим, што је руска дипломација тако дигла руке од балканских земаља, јасан је знак да данашња руска дипломација не познаје ни Балканско тропоље, ни народе на њему, нити зна користи Словена и потребе њихове. Под лозинком немешања у балканске прилике она је остајала равнодушна и спокојна чак и онда, када су Арнаути српска и бугарска, а и грчка села у пламен и пепео претварали а одојчад на комаде черетили. Па чак и онда, када се народ тих крајина хтео дизати против зверских зулума арнаутских, Русија је сматрала за паметно и потребно, да их умирује и упућује на стрпљење.

И то стрпљење већ прелази границе. Последње доба и околности говоре, да у народу тога стрпљења нестаје. Придржавајући се стално толико година савета руске дипломације становништво Старе Србије и Македоније све се више разређује и губи — непријатељ га најбездушнијим средствима ништи и тамани. Услед тога што руска дипломација тако мало пажње поклања потребама балканских Словена у часу, кад им прети опасност коначног истребљења и њен је углед и вера у њену потпору сведене на најмању меру. Али у колико Русија услед свега немара њене дипломације губи, у толико више добијају други, а у последње време и Енглеска, која је у најновије доба, развила највећу делатност, и у Цариграду, и Старој Србији и Македонији и живо се стара да задобије онај углед и утецај, што га је имала прошлога столећа у Турској и на Балкану.

Славенски народи на Балкану врло добро појимају намере Енглеске и њене политике. Али велико чудо што то не назиру данашњи руски политичари, који још непрестано гледају, како српска и бугарска села буктe у пламену а овамо и Србима и Бугарима говоре: стрпљења, само стрпљења.

Но док руска дипломација упућује балканске Словене на стрпљење, дотле јавност и штампа њена захтевају, да престане крвави пир по Старој Србији и Македонији. Јер док Русија седи скрштених руку на Баккану, дотле сви други неуморно раде, не само на заштити својих интереса него и на уништењу словенског елемента.

Уговор између Русије и Аустрије од 1897 године дуго је живео. Настали су последњи дани, јер он никоме није ни потребан, ни корисан: или ће га општа револуција у Старој Србији и Македонији излизати и у парам парче раскидати.

Русија, и ако је забављена колонијалним ратом на делеком истоку, не треба да заборавља интересе своје и Словена на блиском истоку, јер буде ли и даље окретала леђа сродним јој народима и упућивала их на стрпљење дочекаће: или да словенски живаљ у Старој Србији и Македонији буде коначно истребљен, или да прими заштиту својих непријатиља западних, који му потпору нуде.

Помађаривање школа.

Под натписом „Берзевицијев законски предлог“ доноси „Мађарорсаг“ ово: „Познато је, да када је именована садања влада, хтела је да тиме стече популарности, што ће се показати мађарско шовинистичком. У својим листовима дакле дала је писати, да ће оне делове Берзевицијевог законског предлога о јавној настави, који смерају, да мађарски језик истисне из народносних школа све народносне језике, — да ће те делове путем министарске наредбе спровести у живот. Тада су недељама полузванични листови певали влади песме похвалне ради те намере јој. И влада не само да је примала те песме, него је с мученичким лицем подносила и све нападаје с од стране народности. Међутим м од то доба се уверила, да не може ни тиме да задобије Мађаре за себе: преврну дакле о опаклијом, те сада пориче свој план и тражи пријатељство са народностима. Ну ми се надаммо, да народности неће наићи на лепак овој дволичној тактици“.

Ово је знак времена. Као што се види, „Мађарорсаг“ нас позива, да нее наиђемо на лепак двосмисленој политици данашње владе. Па опет ми бисмо волели, када би „Мађарорсаг“ и удружена опозиција једаред одлучно проговорили о Берзевицијевом предлогу, те да изјаве, да ни они не мисле, да наиђу на лепак Аустрији, која је тај предлог изазвала само зато, да завади Мађаре са немађарским народима у Угарској.

Руско-јапански рат.

Јуче су предали јапански изасланици јапанске услове мира Русима. Пре него што је барон Комура услове предао, изјавио је Виттеу и Розену, да су услови врло умерени и да се он нада, да их Руси могу примити за подлогу даљег преговарања. Вите је врло озбиљно одговорио, да се и он нада, да ће се мир стално моћи успоставити.

Међутим дописник руског листа „Новоје Времја“ јавља из Њукастла, да је он на један сахат пре састанка опуномоћника из поуздана извора дознао, да су захтеви јапански такови да се руски изасланици не могу ни упустити у претрес истих, него морају за то искати посебну пуномоћ из Петрограда. Стога ће преговори морати бити за неко време прекинути.

Осим тога са више страна долазе вести, које би хтеле већ у напред, да знају, какви су услови јапански и да ли ће Русија пристати на ове. Тако веле, да ће Јапан искати отприлике 6—800 милијона долара ратне отштете и да јој Руси уступе све оно земљиште, које је данас у јапанским рукама. Русија пак не да им ни земље ни новаца. Да ли баш тако сто је ствари, за сада не може се знати.

*

Док је па бојишту за сада још све мирно, Јапанци би да окупирају полуострво Камчатку и један део северо-источне Сибирије. Вице адмирал јапански, Катаока, јавља да је послао једну ескадру у Камчатку, а другу у Охотск (поморска варошица у северо-источној Сибирији) До данас није добио од њих још никаква извештаја.

Допис.

В. Бечкерек *(Наше прилике.)* У 161. бр. „Браника“ од о. г. изишао је кратак допис из В. Бечкерека у којем се јавља за „велики пораз радикала“ приликом избора једне трећине црквених скупштинара. Ми не знамо, да ли је дописник „Браника“ овим се хтео само нашалити, или је у фантазији својој у напред видео „велики пораз радикала“ те је према томе још пре обављеног избора послао он кав извештај „Браniку.“ Но било да је једно ил друго — тек је „Браник“ са штампањем тог дописа јако насео. Јер приликом тог избора једне трећине црквених скупштинара није био „велики пораз радикала“ већ на против је био тотал ан пораз либерала.

У 155. бр. „Заставе“ је верно изнесен био ток избора, из којега се јасно видело, да су либерали при том избор, добили свега 8 гласова или као што је г. Ђура Стојић прота приметио: „Acht Percent.“ (— Осам од сто.) Па и ако је „Застава“ резултат избора са три дана раније донела него „Браник,“ ипак се дао „Браник“ од свог красног дописника завести и насадити.

Овом приликом ћемо изнети још неке ствари које је дописник у „Застави“ заборавио споменути. Нарочито је главно знати, да су се пред овај избор др. М. Ђорђевић и Паја Д. Поповић српски народни умировљени учитељ саветовали и договарали са Чивутином Шлезингером, да им овај и сада при избору једне трећине црквених скупштинара буде на помоћи, као оно приликом избора посланика за карловачки сабор. Пфуј!

Либерална дружина и ако је овог пута помоћу Паје Ристића и Паје Шилићева неуморно радила и кортешовала пуних шест недеља и три дана, није могла постићи већи резултат од „осам од сто.“ С тога су у скупштини и употребљавали разне интерпелације и протестовање, само да би се одржање избора осујетио. Од свију пак најгоре је са протестовањем прошао поп Паја Шилићев. Наиме он је протестовао зашто је скупштина отпочела пре 10 сахати и изјавио је, да ће због тога поднети уток. Заборавио је пак, да је он сам

као свештеник обнародовао у цркви сазив скупштине и то за 9 сахати. Но не треба се томе чудити јер он је човек заборавaн. Тако је н пр. ове године заборавио, да је Спасовдан велики празник, те је тога дана са надничарима цео дан каламио свој виноград. На здравље!

Против овог обављеног избора једне трећине црквених скупштинара, либерална дружина — по свом уређеном обичају — уложила је само три утока (поп Паја је заборавио да поднесе) у којима се о свачем другом говори, само не о ономе што би требало на сам избор да се односи. С тога је црквени одбор сва три ова утока „с поштовањем“ као не основане и одбио. Ово смо имали да кажемо што се избора тиче.

Сад имамо још да вам јавимо, да наши г. свештеници већ поодавна „штрајкују“ што је знак, да корачају са духом времена. Штрајкују те не долазе у црквене скупштинске ни одборске седнице и ако их је виша власт због тога једном већ упутила на дужност. Штрајкују, те ни на ум не узимају што се у очи свеца и недеље у нашој манастирској порти скупљају под брестом многе наше Српкиње и певају неку католичку песму: „О Текија Марijo.“ То је заиста жалосно! М—в.

Како се радило при избору у Липтовском Св. Микулашу.

Против дра Емила Стодоле, словачког родољуба и народносног кандидата приликом посланичког избора у горњем срезу није употребљавано само насиље и претње — него се са трговањем и куповањем гласова ишло тако далеко, да се човеку мора већ згадити. — Мађарски листови тврде, да не само да су куповане по читаве општине, но су били толико дрски и насртљиви, да су чак и самом Стодоли понудили 60 хиљада круна. Нису тражили од њега да одступи, него само да не ради против Лањија и гледа кроз прсте влади, да одведе од његових бирача онолико, колико им је потребно. Стодола наравно да је одбио ту прљаву понуду — радије је часно пао. И то се све догађало са знањем министра правде, који је по-што по-то хтео да дође до мандата! — Како мађарски листови јављају, против избора Лањијева уложиће петицију.

Индустријска и пољопривредна изложба Панчева и околине.

Јавили смо већ, да ће свечано отварање ове изложбе бити 2. (15.) августа у 11 сати пре подне. После свечаног отварања и разгледања изложбе у $^1/_2$2 сата по подне биће свечан ручак у великој гостиони на изложби. Од особе се плаћа 5 круна. Пред вече у 6 сати биће концерат, на којем ће свирати војници.

Ред свечаности, које ће бити за време трајања ове изложбе, је овај: 2. августа отварање; 3., 4. и 5. конгрес јужно-угарског учитељског удружења; 5., 6. и 7. утакмице у пуцању; од 5. до 9. освећење заставе занатлијског певачког друштва и беседе јужно угарских певачких дружина; од 6. до 7. ивлет економског удружења торонталске жупаније; од 7. до 8. конгрес јужно-угарских индустријских удружења; 8. изложба коња; 14. изложба рогате марве; свиња и оваца; 14. конгрес мађарског земаљског пољопривредног друштва; 14. збор јужно-угарског земљорадничког удружења; 18. дечја свечаност (у случају рђава времена 20. августа); 21. августа скупштина за оснивање фулијале угарског бродарског друштва у Панчеву; 21. скупштина друштва угарских виноградара и винарских трговаца; 25., 26. и 27. освећење заставе својевољног ватрогасног друштва; од 26. до 28. скупштина југо-карпатског друштва; 31. скупштина бележничког удружења торонталске жупаније; 1. септембра извлачење срећака; 1. септембра по подне трка; 2. затварање изложбе.

Опет нова брзометна пушка.

Досада имају скоро све државе, најновије брзометне пушке, које се пуне са четир до шест патрона у једаред. Али поред свег тог сваки час се чују гласови, како је овај или онај изумео још бољу пушку и којом се може још брже свет уништавати. Тек пре неколико дана смо јавили о новој пушци, коју је неки Рус изумео сад јављају да су у Хендону, ових дана држали окушај са најновијом брзометном пушком која сама пуца. Но ва пушка, коју је изумео неки Фидјеланд, Норвежац, веле, да је најсавршенија пушка од свију досадањих пушака. Пушка се пуни са по пет „фишека“, који се за два секунда могу испуцати; ново пуњење пушке такођер свега два секунда траје, тако да се за један минут, 75 пута може пући. — Сад још кад би се само још 75 људи за сваки минут могло њоме убити, па никад боље.

Немачки изгреди у Цељу.

У понедељак 25. о. м. од 9 и по сати дошла је једна руља Немаца, отприлике њих стотина, пред цељски „Народни Дом“ и камењем је полупала све прозоре. Исто је тако поразбијала прозоре и на уредништву цељске „Домовине“ и на кући дра Куковца. У кући дра Куковца смештена је словеначка гимназија. Тек после тога растерала је полиција светину и неке изгреднике позатварала. — Повод изгредима дало је писање „Домовине“ о немачкој свечаности, коју су приредили приликом полагања камена темељца за „Немачки Дом“ у Цељу. Та је свечаност била права брука за цељске Немце. Ради истините оцене ове свечаности у „Домовини“ раздражио је немачку руљу цељски немачки лист „Немачка Стража“. — И овим својим делом засведочили су Немци своје хваљено образовање и да су они позвани, да шире просвету међу „варварским“ Словенима.

Састанак у Беранима.

Због честих сукоба на црногорско-турској граници предузела је црногорска влада потребне кораке код Порте, да би се нашао начин, како да се једном стане на пут тим изгредима од стране Турака и Арнаута. Порта се одазвала томе и послала је своје изасланике, који су се са црногорским изасланицима састали у Беранима, да се о томе заједнички договоре и посаветују. Други састанак биће у Андријевици. На челу црногорског изасланства је војвода Божа Петровић, а на челу турског косовски валија Шефкет-паша.

Банкротирала варош.

Шпањолски град Малага познат је у целом свету због свог доброг малагског вина; сад је исти град стекао још једну славу за своју повест, а та је, да је то први град, који је своје веровнике изненадио са обустављањем плаћања и стечајем. Узрок томе догађају није познат, јер још није установљен. За сада се само опажају последице тог банкротства. Градски началник у Малаги, пошто не прима више плаћу, латио се посла, који му више уноси, наиме продаје дињe. Порезни чиновници су се примили на трамвајима, у кондуктерску службу, мањи чиновници су отишли у пиљаре, борце са биковима и т. д. Они што чисте улице, шетају се без занимања, полиција лута заједно са скитницама. Укратко банкротство ове вароши учинило је читаво чудо и најнеобичније последице. Веровници града саставили су синдикат, али тешко да ће им то што-год користити.

Време.

Према телеграфском извештају од 29. јула може се очекивати у западним крајевима државе на много места киша, буре и у опће хладније време.

Кратке вести.

Немачки цар Вељем је послао преко свога посланика у Вашингтону један сат с царским монограмом и са ланцем, да се преда једном црнцу у ондашњој касарни, који је спречио неког анархисту, баш у оном тренутку кад је хтео динамитом, да хитне у ваздух споменик царевог деде Вељема Великог.

— У Биледу, Банату, у једној сода-фабрици, распрсло се једно стакло са сода водом и убило је Барту раденика, на месту.

— Из Софије јављају, да су тамо дошла два члана лондонског балканског комитета. Они су дошли да виде да ли ће моћи енглеске банке отворити свој рад на Балкану, и проширити трговину.

Брзојави „Застави“.

Стигли 29 јула.

Скупштинска седница.

Београд Прочитан извештај верифик. одбора. За председника изабран самосталан радикал Љубомир Давидовић са 77 гласова. Пашић добио 45, 19 листића празних. За потпредседнике изабрани Сима Катић, самосталан радикал и Михајло Поповић старији радикал. Михајло Поповић дао оставку. Сад бирају 7 скупштинских секретара.

Руско-јапански рат.

Портсмут. Руски изаслани ци изјављују, да не могу да приме јапанске услове о миру, јер би тада руска сила на мору сасвим се угасила.

Криза.

Будимпешта. Управа удружене опозиције бавила се питањеа о општем, тајном гласању. Изјавила да не може ништ обећати. А владу не мисли ни у чем помагати.

ЛИСТАК.

Два старца.

— Лав Толстој —

(Наставак.)

VII.

Прешао је Јелисије ваљда неких пет врста, кад поче да свањива. Седе под једно дрво, да преброји новце. Кад је пребројао, види, да му је свега још остало седамнаест рубаља и двадесет копјејака. „Но — рече у себи — с овим се не може на море. А да просим, није у реду. Нека, отићи ће кума Јефим, па ће и у место мене припалити свећу. А ја, како ми се чини, нећу за живота свога одржати свој завет. Срећа што је Бог милостив, па ће ми опростити.“

Устаде Јелисије, баци торбу на раме и пође натраг. Али сад обиђе оно село, да га људи не виде и убрзо дође кући. Кад се кренуо на овај далеки пут, тешко му падаше пешачење, морао је добро да се упије, а сад натраг ни мало да је осетио умора. Ишао је све поскакујући и окрећући штап у руци. Неких седамдесет врсти прелазаше он на дан.

Кад стиже Јелисије кући, а храна сва збринута. Обрадоваше се његови кад га видеше и почеше га запиткивати: где је био, шта је радио, зашто је остао иза свога сапутника, зашто није отимао и он у Јерусалим? Али Јелисије није хтео да прича.

— Није била воља Божја да идем — рече — те сам изгубио новац на путу и заостао иза друга Опростите ми, али није друкчије.

Оно што му је још заостало новаца, даде жени и поче се распитивати, како је код куће. Све је било у реду, све су посвршавали у миру и љубави.

Чуше и Јефимови још тај дан, да се Јелисије вратио, те дођоше да се распитају за свог старог. Овима рече Јелисеј:

— Ваш стари је здрав био цела пута; пред Петров дан на три дана смо се растали; хтео сам да га стигнем, али како сам изгубио новце, нисам могао даље, те сам се вратио кући.

Чудили се људи, где тако паметан човек, па тако лудо да прође: пошао, а не стигао, него само страћио новац. Чудили се, па и заборавили Заборавио и Јелисеј. Прионуо око кућевних посала; са синови спремио дрва за зиму, са женском чељади пчелињак, и плод од десет кошница дао суседу. Жена хтела да затаји пред њим, колико је ројева изашло из продатих кошница, али је Јелисије добро знао, које су биле јалове, а које за ројење, те даде суседу у место десет, седамдесет кошница. Увео се Јилисеј у ред, сина послао за послом, а сам сео, да плете опанке за зиму и да дуби корита.

(Наставиће се.)

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 29. јула.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 12 кр. 95 пот. до 13 кр. 15 пот.
Раж средње каквоће 12 кр. 75 п. до 12 кр. 95 п.
Јечам за храну 12 кр. 05 пот. до 12 кр. 55 пот.
Јечам за кување пива — кр. — пот. до — кр. — пот.
Зоб прве каквоће 12 кр. 50 пот. до 13 кр. 10 пот.
Зоб средње каквоће 12 кр. 30 пот. до 12 кр 50 пот.
Кукуруз домаћи 16 кр. 85 пот. до 17 кр. 25 пот.
Кукуруз чинквантин — кр. — п. до — кр. — пот.

Термини.

Жито за октобар 16 кр. 08 п. до 16 кр. 10 пот.
Жито за април 1906. 16 кр. 56 пот. до 16 кр. 50 пот.
Раж за октобар 13 кр. 04 п. до 13 кр. 06 пот.
Раж за април 1906. 13 кр. 50 пот. до 13 кр. 52 пот.
Кукуруз за јули — кр. — пот. до — кр. — п.
Кукуруз за август 16 кр. 68 пот. до 16 кр. 76 пот.
Кукуруз нови — кр. — пот до — кр. пот.
Кукуруз за мај 1906. г. 13 кр. 10 п. до 13 кр. 12 пот.
Репица за август 24 кр. 30 п. до 24 кр. 50 пот. Све од 100 клг.

Течај новца.

Наполеон (20 франака) 19 кр. 09 пот
20 марака (у злату) 23 кр. 40 пот

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.